

Zeitschrift: Bündner Schulblatt = Bollettino scolastico grigione = Fegl scolastic grischun

Herausgeber: Lehrpersonen Graubünden

Band: 76 (2014)

Heft: 1: Mathematik

Rubrik: Pagina Rumantscha

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 07.09.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

La genesa dil niev mied da matematica – e la situaziun pertuccont ils ulteriurs mieds en Surselva

Actualmein ei il Cantun vid translatar il niev mied da matematica dalla 4. classa els idioms. Che quei ei stau ina greva naschientscha muossa in sguard anavos. La situaziun concernent ils ulteriurs mieds d'instrucziun ei aunc adina desolata.

DA FRANCESTG FRIBERG, PRESIDENT CGRS

Decisiuns politicas davart ils mieds d'instrucziun romontschs

Ils 25-08-2003 decida il Cussegl grond sco proponiu dalla Regenza el messadi dalla «Struktur- und Leistungsüberprüfung zur Sanierung des Kantonshaushaltes (SLSK)» d'edir naven da 2005 tuts mieds d'instrucziun romontschs mo pli en rumantsch grischun (rg).

Il schaner resp. fevrer 2011 ein la Pro Idioms Engiadina (PIE) e Surselva (PIS) vegnidas fundadas cul scopo da s'engaschar pils idioms sco lungatgs d'alfabetisaziun. Las duas uniuns han fatg attent che la decisiun dil Cussegl grond dil 2003 secumporti buca culla lescha. La Regenza verifichescha la decisiun e vegn alla conclusiun «dass der Lehrmittelentscheid vom August 2003 nicht weiter aufrechterhalten werden kann». El rom dalla revisiun totala dalla lescha da scola, e sebasond silla constituziun cantunala, decida il Cussegl grond sinquei ils 08-12-2011 da metter ella nova lescha da scola il passus che mieds d'instrucziun vegnien edi els lungatgs tudestg, retoromontsch e talian. Plinavon abolescha il Cussegl grond la decisiun dil 2003, quei che munta ch'il Cantun sto puspei edir mieds d'instrucziun els idioms.

Genesa dil niev mied da matematica

Pigl onn da scola 2011/12 haveva il Cantun declarau plirs mieds d'instrucziun en rg obligatoris per tuttas scolas romontschas. Malgrad la resistenza da biaras vischnauncas e dalla Pro Idioms (PI) ei il Cantun buca staus promts da translatar quels mieds els idioms. Sinquei ha la PI decidiu d'edir il mied da mate 1 els

idioms puter, vallader e sursilvan. Tut las scolas idiomaticas han retratg quei onn da scola il mied da mate 1 dalla PI. Suenter la decisiun dil Cussegl grond dils 08-12-2011 dad edir puspei mieds d'instrucziun

els idioms, ha il Cantun cumprau il mied da mate 1 dalla PI e decidiu da translatar il mied era per las ulteriuras classas primaras. Malgrad ch'il credit da 2.5 millioni francs vegn buca a vegnir duvraus diltut, sco cuss. guv. M. Jäger ha detg ellas medias, ei il Cantun buca promts da translatar ils discs cun fegls da lavour, clausuras ed exercezis online. Nunditgont la resistenza da tontas visch-nauncas encunter mieds d'instrucziun en

Situaziun actuala pertuccont ils mieds d'instrucziun per las

1. Romontsch	
Scoletta	<ul style="list-style-type: none"> - Inexistent. - Ei vegn luvrau cun da tuttas sorts fegls scanni dallas mussadras.
1.	<ul style="list-style-type: none"> - «La fibla», 1997, mied elaboraus da dus scolasts. - «La fibla», 2013/2014. En elaboraziun tier la Pro Idioms Surselva (PIS).
2.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 2», 2002, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1990. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: cudisch «Caricaru», 2004, adattaziun dalla ediziun originala ladina digli onn 1992. - «ACCESS 2: Grammatica ed ortografia. Leger e capir. Lectura. Crear texts. Carstgaun ed ambient»; 2012/13/14. PIS. Niev; edizion dalla PIS.
3.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 3», 2003, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1991. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: cudisch «Surpunts», 2000, adatt. ediziun originala ladina. - «ACCESS 3: Grammatica. Ortografia» 2012. Niev; ed. PIS.
4.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 4», 2003, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1992. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: cudisch «Surpunts», 2000, adatt. ediziun originala ladina. - «ACCESS 4: Grammatica. Ortografia » 2012. Niev; ed. PIS.
5.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 5», 2005, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1993. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: «Lectura 56», fegls sin internet. - «ACCESS 5: Grammatica. Ortografia» 2012. Niev; ed. PIS.
6.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 6», 2006, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1992. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: «Lectura 56», fegls sin internet. - «ACCESS 6: Grammatica. Ortografia», 2012. Niev; ed. PIS.
7.	<ul style="list-style-type: none"> - «Lungatg 7, 8, 9», 2001, adattaziun da «Schweizer Sprachbuch» da 1992/1993. Cuntenta buc. Vegg struschamein duvrau. Ils scolasts lavuran cun agens mieds/fegls. - Lectura: cudisch «Literatura» da 1981. Antiquau. - «ACCESS 7: Gramm. Ortografia. Texts+vocabulari. Cultura» 2012/13/14. PIS. Niev; ed. PIS.
8.	<ul style="list-style-type: none"> - «ACCESS 8: Gramm. Ortografia. Texts+vocabulari. Cultura» 2012/13/14. PIS. En elab. PIS
9.	<ul style="list-style-type: none"> - «ACCESS 9: Gramm. Ortografia. Texts+vocabulari. Cultura» 2012/13/14. PIS. En elab. PIS

Ella tabella figureschan buca tut ils roms. Ei maunca surtut aunc: cant e musica, religiun/etica.

rg ein ils cudasch da geometria dalla 4.-6. cl. en rg aunc adina declarai obligatoris per tuttas scolas idiomaticas.

La situaziun davart ils mieds d'instrucziun ord vesta sursilvana

La tabella sutvart, realisada dalla PIS, muossa la situaziun davart ils mieds sursilvans. La survesta sebasa oravontut sil sondadi dalla PIS dalla primavera 2011, al qual 99 scolastas e scolasts dalla

Surselva ein separticipai. Las indicaziuns davart il diever ein deducidas dil sondadi numnau, il qual muossa era ch'ils scolasts sviluppescan u mintgin sez ni en gruppas agens feglis e mieds d'instrucziun per aschia gidar sesez. En quella paupra situaziun entscheiva la PIS igl onn 2011 culla sviluppaziun d'in mied da lungatg. Ei setracta d'in mied modern digitalisau cul num ACCESS che vegg duvraus gia oz da tuttas scolas idiomaticas dalla Surselva.

Auncallura ei la situaziun generala concernent ils mieds d'instrucziun romontschs desolata.

La Regenza ha stuiu reagir

Ils 19-11-2013 decida la Regenza da surdar alla Scola aulta pedagogica l'incumbensa d'installar ina gruppa che elaborescha in concept cumplessiv concernent ils mieds d'instrucziun romontschs. – Ei para l'alva.

scolas romontschas e bilingas dalla Surselva che instrueschan egl idiom

2. Carstgaun ed ambient	3. Textil	4. Tudestg	5. Mate e geometria
<p>- Inexistent.</p> <p>Per bio dat ei feglis grischs dils onns 1979, 1982, 1984, 1985, 1986. Antiquau.</p> <p>- Per historia e geografia dat ei feglis dils onns 80. Per part vegg ei luvrau cun parts da quels mieds. Antiquau.</p> <p>- «Geografia en Svizra», 1994 per la 5./6. classa (original tudestg, 1992); cudasch da luvra. Antiquau.</p> <p>- Consequentamein vegg ei per part luvrau cun mieds/feglis creai dils scolastas sezs,....</p> <p>- ...ei dat scolastas e scolasts che lavuran prazialmein cun ils cudasch «Sco l'aura», «Sco la roda» e «Viver el Grischun» en rg e cun ils feglis leutier sin in DC en rg,....</p> <p>- ... ei dat scolastas e scolasts che lavuran prazialmein cun ils cudasch «Sco l'aura», «Sco la roda» e «Viver el Grischun» en tudestg e cun ils feglis leutier sin in DC en tudestg,....</p> <p>- ...per part ei vegniu fatg atgnas translaziuns neu dils mieds tudestgs ni neu dils mieds en rg: «Sco l'aura», «Sco la roda» e «Viver el Grischun».</p> <p>- 2. primara: cf. «ACCESS 2»! PIS. Niev; ed. PIS.</p>	<p>- drova ei buc</p> <p>- Inexistent.</p> <p>- per tuttas classas 1-9.</p> <p>- Per part vegg ei luvrau cun feglis translatai neu da «Filtric» en rg ni en tudestg.</p> <p>- Per part vegg ei luvrau cun feglis creai sezs.</p> <p>- Per part vegg ei luvrau cun la versiun en rg da «Filtric».</p> <p>- Per part vegg ei luvrau cun la versiun tudestga da «Filtric».</p> <p>- Filtric: vegg publicaus dalla PIS il schaner 2014 (translaziun ed adattaziun) Niev; ed. PIS.</p>	<p>- drova ei buc</p> <p>- drova ei buc</p> <p>- drova ei buc</p> <p>- drova ei buc</p>	<p>- drova ei buc</p> <p>- Niev mied translataus dalla PI, 2011. Niev; ed. PI.</p> <p>- Niev mied translataus dil Cantun cun gieud dalla PI, 2012. Niev; ed. Cantun.</p> <p>- Niev mied translataus dil Cantun cun gieud dalla PI, 2013. Niev; ed. Cantun.</p> <p>- Cudasch da mate da 1998</p> <p>- Niev mied ei en elab.</p> <p>- Geometria: il Cantun obligechecha da dar cul mied en rg! Situaziun inacceptabla.</p> <p>- Cudasch da mate da 1999</p> <p>- Geometria: il Cantun obligechecha da dar cul mied en rg! Situaziun inacceptabla.</p> <p>- Cudasch da mate da 1999</p> <p>- Geometria: il Cantun obligechecha da dar cul mied en rg! Situaziun inacceptabla.</p>
<p>- Mied da biologia en fuorma da feglis digl onn 1989. Antiquau.</p> <p>- Geografia e historia ei d'instruir per tudestg.</p>		<p>- Mieds concepi per scolars da lieunga tudestga, sco p.ex. «Welt der Wörter».</p>	<p>- Niev mied da matematica e geometria per tudestg.</p>